

رویکردی حقوقی به

تروزیسم

تألیف

سید احمد محمدی (بحرانی)

نشر فرهنگ شناسی

۱۳۹۰

سرشناسه: محمدی، سیداحمد

عنوان و نام پدیدآور: رویکردی حقوقی به تروریسم / تألیف سیداحمد محمدی (بحرانی).
مشخصات نشر: تهران: انتشارات فرهنگ‌شناسی، ۱۳۹۰.

مشخصات ظاهری: ۲۴۴ ص. شابک: 978-600-92154-1-6

وضعیت فهرست نویسی: فیا یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۲۹] - ۲۴۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: تروریسم موضوع: حقوق بین‌الملل موضوع: تروریسم - قوانین و مقررات

موضوع: تروریسم - پیشگیری - همکاری‌های بین‌المللی موضوع: تروریسم - جنبه‌های مذهبی - اسلام

رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ ۲۶۹ م/ ۶۴۳۱ HV رده بندی دیویی: ۳۰۳/۶۲۵ شماره کتابشناسی ملی: ۲۳۴۷۹۵۴

نشر فرهنگ شناسی: تهران، خیابان شهید مطهری، کوه نور، کوچه دوم،

پلاک ۲، واحد ۳، تلفن: ۸۸۷۳۱۲۷۰، فکس: ۸۸۷۳۴۶۳۷

نام کتاب: رویکردی حقوقی به تروریسم

تألیف: سید احمد محمدی (بحرانی)

شمارگان: ۱۰۰۰

ناشر: فرهنگ شناسی

نویت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۱۵۴-۱-۶

قیمت: ۶۵۰۰۰ ریال

پخش در تهران: نشر فرهنگ‌شناسی، تلفن: ۸۸۷۳۱۲۷۰ - تلفکس ۸۸۷۳۴۶۵۷

سپاس و قدردانی

اینک که در آستانه به ثمر رسیدن تلاشها قرار دارم بر خود فرض می‌دانم از همه کسانی که در به ثمر رسیدن این اثر نقش داشته‌اند، و با در اختیار قرار دادن وقت گرانبهایشان مرا در این مسیر دشوار همراهی نمودند، به‌ویژه استاد گرامی جناب آقای دکتر ناصر قربان‌نیا صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم. همچنین از خانواده‌ام که این اثر مرهون شکیبایی آنهاست کمال تشکر را دارم.

www.ketabpiri.ir

فهرست موضوعات

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۱
فصل اول: کلیات.....	۵
مبحث اول: تعریف تروریسم.....	۷
گفتار اول: تعریف لغوی تروریسم.....	۷
گفتار دوم: تعریف اصطلاحی تروریسم.....	۸
مطلب اول: رویکرد مادی در تعریف تروریسم.....	۹
مطلب دوم: رویکرد معنوی در تعریف تروریسم.....	۱۱
مطلب سوم: مجامع بین المللی و تعریف تروریسم.....	۱۳
مبحث دوم: تاریخچه تروریسم.....	۱۵
مبحث سوم: ریشه‌های تروریسم.....	۲۰
گفتار اول: عوامل فردی.....	۲۱
الف - عدم توجه و استفاده از افراد نیزه‌هوش و با استعداد در کارهای مثبت.....	۲۱
ب - عوامل روانی.....	۲۲
۱- عقده احساس مظلومیت.....	۲۲
۲- عقده احساس کمبود شخصیت.....	۲۳
گفتار دوم: عوامل اجتماعی.....	۲۴

۲۴	الف - خانواده بی ثبات
۲۴	ب - مراکز آموزشی
۲۵	ج - فقر و توزیع ناعادلانه ثروت
۲۶	د - برداشت‌های نادرست از دین
۲۸	هـ - رسانه‌های گروهی
۲۹	و - رفتار حکومت
۲۹	مبحث چهارم: تروریسم و جنایات سازمان‌یافته
۳۰	گفتار اول: وجوه تشابه
۳۱	گفتار دوم: وجوه افتراق
۳۲	گفتار سوم: ارتباط این دو جرم
۳۴	مبحث پنجم: تروریسم و دفاع مشروع
۳۵	گفتار اول: مبانی مشروعیت دفاع مشروع
۳۷	گفتار دوم: شرایط دفاع مشروع
۳۷	مطلب اول: دفع تجاوز
۳۹	مطلب دوم: ضرورت توسل به زور
۴۰	مطلب سوم: تناسب
۴۱	مبحث ششم: اسلام و تروریسم
۴۲	گفتار اول: موضع اسلام نسبت به تروریسم
۴۹	گفتار دوم: برخورد اسلام با جرایم مشابه تروریسم
۴۹	مطلب اول: جرم بغی
۵۱	مطلب دوم: جرم محاربه
۵۴	مطلب سوم: قَتک
۵۷	مطلب چهارم: غیله

نتیجه‌گیری فصل اول	۶۰
فصل دوم: جرم ترور	۶۳
مبحث اول: جرم‌انگاری تروریسم در قوانین داخلی کشورها	۶۵
گفتار اول: تروریسم در حقوق فرانسه	۶۵
گفتار دوم: تروریسم در حقوق آمریکا	۶۷
گفتار سوم: تروریسم در حقوق مصر	۶۹
گفتار چهارم: تروریسم در حقوق سوریه	۷۰
گفتار پنجم: تروریسم در حقوق عراق	۷۱
مطلب اول: تروریسم در قانون مجازات عراق (۱۹۶۹)	۷۱
مطلب دوم: تروریسم در قانون مبارزه با تروریسم عراق	۷۲
الف: تعریف تروریسم در قانون مبارزه با تروریسم عراق	۷۳
ب: جرم‌انگاری تروریسم در قانون مبارزه با تروریسم عراق	۷۴
مبحث دوم: تروریسم در حقوق بین‌الملل	۷۶
گفتار اول: تروریسم در کنوانسیون‌های منطقه‌ای	۷۷
الف - کنوانسیون اروپایی استراسبورگ در سرکوب تروریسم (۱۹۷۷)	۷۸
ب - کنوانسیون منطقه‌ای جنوب آسیا در سرکوب تروریسم (۱۹۸۷)	۷۹
ج - کنوانسیون عربی مبارزه با تروریسم (۱۹۹۸)	۷۹
د - کنوانسیون سازمان کنفرانس اسلامی برای مقابله با تروریسم (۱۹۹۹)	۸۲
گفتار دوم: تروریسم در کنوانسیون‌های بین‌المللی	۸۴
۱- کنوانسیون توکیو (۱۹۶۳)	۸۵
۲- کنوانسیون لاهه (۱۹۷۰)	۸۵
۳- کنوانسیون مونترال (۱۹۷۱)	۸۶
۴- کنوانسیون نیویورک (۱۹۷۳)	۸۸

- ۵- کنوانسیون مبارزه علیه گروگان‌گیری (۱۹۷۹) ۸۹
- ۶- کنوانسیون مراقبت فیزیکی از مواد هسته‌ای (۱۹۸۰) ۹۰
- ۷- پروتکل مقابله با اعمال خشنونت آمیز غیر قانونی در فرودگاه‌های مورد استفاده هوانوردی غیر نظامی بین‌المللی (۱۹۸۸) ۹۱
- ۸- کنوانسیون مقابله با اعمال غیر قانونی بر ضد ایمنی دریانوردی (۱۹۸۸) ۹۲
- ۹- پروتکل مبارزه با جرایم تروریستی بر ضد سکوهاى ثابت واقع در فلات قاره (۱۹۸۸) ۹۳
- ۱۰- کنوانسیون علامت گذاری مواد منفجره پلاستیکی (۱۹۹۱) ۹۴
- ۱۱- کنوانسیون سرکوب بمب گذاری تروریستی (۱۹۹۷) ۹۵
- ۱۲- کنوانسیون بین‌المللی سرکوب حمایت مالی از تروریسم (۱۹۹۹) ۹۶
- ۱۳- کنوانسیون مقابله با جرایم تروریسم هسته‌ای (۲۰۰۵) ۹۷
- مبحث سوم: ارکان سه گانه جرایم تروریستی ۹۹
- گفتار اول: عنصر قانونی تروریسم ۹۹
- گفتار دوم: عنصر مادی تروریسم ۱۰۰
- مطلب اول: رفتار مجرمانه (اعمال تروریستی) ۱۰۱
- مطلب دوم: شرایط و اوضاع و احوال (حالت رعب و وحشت) ۱۰۶
- مطلب سوم: شروع به جرم ۱۰۸
- گفتار سوم: عنصر معنوی تروریسم (قصد مجرمانه) ۱۱۱
- نتیجه‌گیری فصل دوم ۱۱۴
- فصل سوم: مجازات تروریسم ۱۱۷
- مبحث اول : مجازات تروریسم در حقوق داخلی کشورها ۱۱۹
- الف : مجازات تروریسم در حقوق سوریه ۱۱۹
- ب : مجازات تروریسم در حقوق مصر ۱۲۰

- ج : مجازات تروریسم در حقوق فرانسه ۱۲۲
- د : مجازات تروریسم در حقوق عراق ۱۲۳
- مبحث دوم: مجازات تروریسم در کنوانسیون‌های بین‌المللی و منطقه‌ای ۱۲۵
- مبحث سوم : تعهد و مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها در جرایم تروریستی ۱۲۶
- گفتار اول: تعهدات دولت‌ها در مقابله با تروریسم ۱۲۶
- گفتار دوم : مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها در جرایم تروریستی ۱۲۹
- مطلب اول: مسئولیت مدنی ۱۳۴
- مطلب دوم: مسئولیت کیفری ۱۳۹
- الف: مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی ۱۳۹
- ب: مسئولیت کیفری دولت‌ها ۱۴۲
- ج: مسئول کیفری بین‌المللی ۱۵۰
- رویکرد اول: انحصار مسئولیت کیفری بین‌المللی به دولت ۱۵۰
- رویکرد دوم: انحصار مسئولیت کیفری به اشخاص حقیقی ۱۵۲
- رویکرد سوم: مسئولیت کیفری دولت و فرد ۱۵۴
- نتیجه‌گیری فصل سوم ۱۵۶
- فصل چهارم: دادگاه صالح در رسیدگی به جرایم تروریستی ۱۵۹
- مبحث اول: اصول حاکم بر صلاحیت کیفری ۱۶۱
- ۱- صلاحیت کیفری سرزمینی ۱۶۲
- ۲- صلاحیت کیفری شخصی ۱۶۳
- ۳- صلاحیت کیفری حمایتی ۱۶۴
- ۴- صلاحیت کیفری جهانی ۱۶۵
- مبحث دوم: صلاحیت کیفری در جرایم تروریستی ۱۶۷
- مبحث سوم: دادگاه صالح در رسیدگی به جرایم تروریستی ۱۷۳

گفتار اول: دادگاه داخلی.....	۱۷۳
گفتار دوم: دادگاه بین‌المللی.....	۱۷۸
مبحث چهارم: موانع محاکمه مرتکبین جرایم تروریستی دولتی.....	۱۸۵
مبحث پنجم: نگاهی به آینده محاکمه بین‌المللی مرتکبین جرایم تروریستی دولتی.....	۱۸۸
نتیجه‌گیری فصل چهارم.....	۱۹۳
فصل پنجم: حقوق متهمان و قربانیان جرایم تروریستی.....	۱۹۵
مبحث اول: حقوق متهم.....	۱۹۷
گفتار اول: حقوق متهم در قوانین و کنوانسیون‌های بین‌المللی.....	۱۹۸
گفتار دوم: حقوق متهم در اساسنامه دادگاه عالی کیفری عراق.....	۲۰۰
گفتار سوم: حقوق متهمان جرایم تروریستی.....	۲۰۶
مبحث دوم: قربانیان جرایم تروریستی.....	۲۰۹
گفتار اول: تعریف قربانی جرم.....	۲۱۲
مطلب اول: تعریف قربانی در حقوق کشورها.....	۲۱۳
مطلب دوم: تعریف قربانی در حقوق بین‌الملل.....	۲۱۴
گفتار دوم: توجه به قربانیان جرم.....	۲۱۷
گفتار سوم: حقوق قربانیان جرایم تروریستی.....	۲۱۹
گفتار چهارم: قربانیان تروریسم در حقوق عراق.....	۲۲۱
نتیجه‌گیری فصل پنجم.....	۲۲۳
نتیجه‌گیری نهایی.....	۲۲۵
فهرست منابع و مآخذ.....	۲۲۹
الف: منابع فارسی.....	۲۲۹
۱- کتب.....	۲۲۹
۲- مقالات.....	۲۳۱

ب: منابع عربی ۲۳۳

۱- کتب ۲۳۳

۲- مقالات ۲۳۹

۳- پایان نامه ها ۲۴۰

ج : منابع انگلیسی ۲۴۱

www.ketab.ir

پیشگفتار

معضل جهانی تروریسم که خطری جدی و قابل توجه برای امنیت جامعه، جان و مال و آزادی افراد و حریمت اماکن مقدس به شمار می‌آید، امروزه بسیاری از دولت‌ها و ملت‌ها را به چالش کشیده و همواره لطمات بالقوه و بالفعل گوناگونی را به آنها وارد آورده است. لذا مستلزم اتخاذ تدابیر جدی است تا علاوه بر مقابله مؤثر با طراحان، برنامه‌ریزان و عوامل تروریستی از وارد آمدن خسارات جانی و مالی بسیار جلوگیری گردد.

یکی از منطقی‌ترین و صحیح‌ترین راهکارهای مقابله با تروریسم که حتی می‌تواند زمینه مطلوبی برای دیگر راهکارها نیز باشد، بسترسازی حقوقی از طریق وضع قوانین مورد نیاز است. با توجه به اینکه ماهیت اقدامات تروریستی مجرمانه است و در واقع قانونگذاران با یک پدیده مجرمانه مواجه‌اند، لذا بستر سازی حقوقی بر پایه قوانین کیفری صورت می‌گیرد.

هرچند تروریسم از دیرباز نظر بسیاری از اندیشمندان را به خود جلب نموده است و قانون‌گذاری کیفری راجع به تروریسم سابقه‌ای نسبتاً طولانی دارد. اما آنچنان که باید مورد توجه پژوهشگران و نویسندگان حوزه حقوق قرار نگرفته است. تألیفات فارسی موجود بیشتر با دید سیاسی نگاشته شده، و بیش از آنکه جنبه حقوقی داشته باشند جنبه‌های سیاسی را مورد بررسی قرار داده‌اند. برخی نیز به

تاریخچه، زمینه‌ها و ریشه‌های پیدایش تروریسم پرداخته‌اند. به طور مثال؛ شاه‌کشی در ایران و جهان (انور خامه‌ای) و تروریسم در فراز و فرود تاریخ (علیرضا طیب). در این میان حقوق‌دانان عرب نوشتارهای درخور توجهی را در این‌باره به رشته تحریر درآورده‌اند. برخی از آنها عبارتند از؛ الارهاب البنیان القانونی للجریمة (امام حسین عطاء الله)، الارهاب الدولی والنظام العالمی الراهن (محمد عزیز شکر)، الارهاب و المقاومة فی القانون الدولی و الداخلی (مازن لیلو راضی و کریم مزعل) و همچنین، مشکلة الارهاب الدولی (نعمه علی حسین). اما هر کدام از این نوشتارها دارای نقاط ضعفی است برخی از آنها یکی از جنبه‌ها و یا یکی از انواع تروریسم را مورد توجه قرار داده‌اند و برخی دیگر نیز نوشتارهایی قدیمی به شمار می‌روند و شرایط و تحولات نوین جرایم تروریستی در آنها به چشم نمی‌خورد.

از آنجا که نتایج و عواقب جرایم تروریستی بسیار زیانبار و وحشتناک است بررسی ماهیت جرایم تروریستی، جایگاه جرایم تروریستی در حقوق بین‌الملل و حقوق داخلی کشورها، نحوه مجازات مرتکبین اینگونه جرایم و محکمه صالح برای رسیدگی به اینگونه جرایم از جمله مسائل قابل تعمق و به عنوان یکی از مهمترین انواع جرایم از اهمیت خاصی برخوردار است.

در این نوشتار می‌کوشیم تا ضمن توجه به تحولات نوین حقوق بین‌الملل در رابطه با تروریسم، به‌ویژه پس از حادثه یازده سپتامبر و تأثیر آن بر رویکرد جهان نسبت به تروریسم، به بررسی جایگاه جرایم تروریستی در حقوق بین‌الملل و حقوق داخلی کشورها با تأکید بر حقوق کیفری کشور عراق که امروزه بیشترین قربانیان جنایات تروریستی را به خود اختصاص داده، بپردازیم. شناخت و آگاهی از ماهیت و جایگاه جرایم تروریستی می‌تواند در جهت زمینه‌سازی برای ترمیم نقاط

ضعف و یافتن راهکارهای حقوقی مناسب برای پیشگیری و مقابله با اینگونه جرایم
باری گر ما باشد.

www.ketab.ir